

Q&A Besmettingen SARS-CoV-2 bij nertsen

Update 2 september 2020

Situatie op dit moment

Op hoeveel bedrijven is het virus aangetroffen?

Het virus is aangetroffen op 44 nertsbedrijven in Noord-Brabant, Limburg en Gelderland: het gaat om 33 bedrijven in Noord Brabant, tien in Limburg en één in Gelderland. Tot 9 juni werd gesproken over besmette bedrijven en besmette locaties. Sommige bedrijven hebben meerdere locaties. Om onduidelijkheid te voorkomen, wordt vanaf 9 juni alleen gesproken over besmette bedrijven. Elke locatie wordt als een apart bedrijf beschouwd.

Hoe zijn de nertsen besmet geraakt?

Dat wordt onderzocht. Op een aantal bedrijven werkten personen die COVID-19 verschijnselen hadden. Bij andere bedrijven is nog niet duidelijk hoe de infectie heeft plaatsgevonden. En in sommige gevallen is de bron niet meer te achterhalen. Naast het standaardonderzoek van de NVWA en GGD doet de Faculteit Diergeneeskunde van Universiteit Utrecht op verzoek van het ministerie van LNV uitgebreid onderzoek naar de mogelijke besmettingsroutes.

Zijn er medewerkers door nertsen besmet?

Op twee bedrijven, helemaal aan het begin van de uitbraken bij nertsen, is het aannemelijk dat een medewerker is besmet door een nerts. Het gaat in totaal om twee medewerkers. De betreffende medewerkers hebben tussen de nertsen gewerkt in de periode dat nog niet bekend was dat de nertsen op de bedrijven besmet waren. Er gold toen nog geen advies voor persoonlijke beschermingsmiddelen.

Er gelden voorzorgsmaatregelen voor nertsbedrijven. Hoe kan het dat er nog steeds besmettingen worden gevonden?

Er is veel onderzoek gedaan naar de besmettingsroutes. Maar het is lastig om de bron van een besmetting te achterhalen. Vaak zijn de nertsen al een tijdje besmet voordat de besmetting is opgespoord. Er zijn geen aanwijzingen dat het virus zich verspreidt via voer, voertuigen, huisdieren, wilde dieren, materialen of via de lucht. Vermoedelijk zijn de nertsen besmet geraakt door mensen. Sommige personen werken op meerdere bedrijven en zouden zo het virus kunnen verspreiden.

Wat gaat het kabinet doen om de besmettingen bij nertsbedrijven te stoppen?

De eerder genomen maatregelen lijken niet voldoende om nieuwe besmettingen te voorkomen. Het Outbreak Management Team Zoönosen (OMT-Z) adviseert daarom om de nertsenhouders vóór het eind van dit jaar te stoppen. Het kabinet volgt dit advies op. Nertsenhouders hebben nu tot 1 januari 2024 de tijd om te stoppen met hun bedrijf. Dit zal worden vervroegd naar het voorjaar van 2021 (vóórdat de paartijd van nertsen begint). Daarmee wordt voorkomen dat nertsbedrijven op de lange termijn een besmettingsbron vormen voor mensen.

Wat gaat het kabinet doen om het risico op besmetting tot ingang van de stoppersregeling zo klein mogelijk te houden?

Op de korte termijn neemt het kabinet extra maatregelen om verspreiding van het virus tussen bedrijven te voorkomen. De meeste maatregelen zijn bedoeld om verspreiding van het virus via personen te voorkomen. Als medewerkers wisselen van bedrijf, moeten zij tussendoor 10 dagen wachten. En medewerkers van besmette bedrijven worden geadviseerd zich te laten testen. Alle nertsenhouders zijn verplicht hun medewerkers te registreren, zodat de NVWA kan controleren of de maatregelen en adviezen worden opgevolgd.

Waarom worden niet alle bedrijven preventief geruimd?

Alle nertsbedrijven in Nederland worden nauwkeurig in de gaten gehouden om nieuwe besmettingen snel op te sporen. Alle besmette bedrijven worden zo snel mogelijk geruimd. Deskundigen uit het OMT-Z beoordelen dat er buiten de besmette bedrijven geen verhoogd risico is voor de volksgezondheid. Zij adviseren nu niet om over te gaan tot preventief ruimen.

Om te voorkomen dat nertsbedrijven op de lange termijn een besmettingsbron vormen voor mensen, werkt het kabinet aan een verplichte stoppersregeling. Dat betekent dat nertsenhouders huidige productiecyclus kunnen afronden (deze eindigt rond 1 december aanstaande) en dat zij vóór het nieuwe seizoen (in maart 2020) moeten stoppen.

Kunnen nertsenhouders opnieuw nertsen gaan fokken als hun bedrijf geruimd is?

Nee. Nertsenhouders werken met een jaarcyclus. Zij kunnen pas in het voorjaar weer starten met fokken. Door de verplichte stoppersregeling mogen nertsenhouders vanaf het voorjaar van 2021 geen nertsen meer houden. Bovendien geldt een landelijk vervoersverbod voor nertsen. Zolang dat verbod er is, kunnen er geen nieuwe nertsen naar een leeg bedrijf worden gebracht.

Nertsenhouders ontvangen een vergoeding als hun dieren geruimd worden. Kan het zijn dat zij hun dieren opzettelijk besmetten om deze vergoeding te ontvangen?

Er zijn geen aanwijzingen dat nertsenhouders hun dieren opzettelijk besmetten. De inlichtingen- en opsporingsdienst (IOD) doet daar de komende tijd extra onderzoek naar. Wel geeft het OMT-Z aan dat de nertsen waarschijnlijk worden besmet door medewerkers, waarvan sommigen werken op meerdere bedrijven. Daarom heeft het kabinet strengere regels gemaakt voor de registratie van medewerkers en het wisselen van medewerkers tussen bedrijven.

Verplichte stoppersregeling nertsenhoudereien

Wat houdt de verplichte stoppersregeling in?

In de wet 'verbod pelsdierhouderij' staat vastgelegd dat nertsenhouders tot 1 januari 2024 hebben om met hun bedrijf te stoppen. Met de verplichte stoppersregeling wordt deze termijn vervroegd naar het voorjaar van 2021. Vanaf dat moment is het dan verboden om nertsen te fokken voor pelsproductie. Omdat nertsenhouders door deze wetswijziging 3 jaar aan inkomsten mislopen, zullen zij een financiële vergoeding ontvangen.

Vanaf wanneer gaat de stoppersregeling in?

Het voorbereiden van wetgeving zal met spoed plaatsvinden. Daarna wordt de wet voorgelegd aan de Eerste en Tweede Kamer. Het doel is dat wet in het voorjaar van 2021 in werking treedt, vóórdat de paartijd van nertsen begint.

Geldt de stoppersregeling voor alle nertsenhouders, of zijn hier uitzonderingen op?

Deze wet zal gelden voor alle nertsenhoudereien in Nederland.

Waar kunnen nertsenhouders terecht voor meer informatie over de regeling?

Het ministerie van LNV zal in overleg met de sector digitale bijeenkomsten organiseren om nertsenhouders te informeren over wat deze regeling betekent voor hun bedrijf. Ook kunnen pelsdierhouders terecht bij de NFE en bij LTO.

Wat krijgen nertsenhouders als vergoeding om te stoppen?

Voor deze regeling reserveert het kabinet een bedrag van maximaal €150 miljoen (inclusief uitvoeringskosten). Daarnaast heeft het kabinet eerder al €32 miljoen gereserveerd voor onder andere sloop- en ombouwkosten.

Deze sector zou al stoppen in 2024 zonder financiële vergoeding. Waarom krijgen ze alsnog geld om te stoppen?

Bij het verbod op de pelsdierhouderij in 2013 kregen nertsenhouders 10 jaar de tijd om hun bedrijf te stoppen. Met deze overgangstermijn konden ze onder andere hun investeringen terugverdienen. Nu de overgangstermijn met ongeveer 3 jaar wordt ingekort, lopen nertsenhouders 3 jaar aan inkomsten mis. Daarom zal worden gekeken welke nadelige gevolgen dit heeft voor nertsenhouders en hoe zij daarvoor gecompenseerd kunnen worden. De stoppersregeling geldt voor alle nertsenbedrijven.

Hebben de geruimde bedrijven daarmee een financieel voordeel omdat zij ook een ruimingsvergoeding ontvangen? Wordt dat bedrag verrekend met de stopperregeling?

Nee. Geruimde bedrijven hebben een vergoeding ontvangen voor het ruimen van de dieren in het *nu lopende* productieseizoen. De niet-geruimde bedrijven kunnen het huidige productieseizoen afmaken en hun pelzen op de gebruikelijke wijze verkopen. Door de verplichte stoppersregeling moeten nertsenhouders in 2021 stoppen met hun bedrijf in plaats van in 2024. Zij worden daarom gecompenseerd voor het mislopen van 3 productieseizoenen. Dit is voor geruimde bedrijven niet anders dan voor niet-geruimde bedrijven.

Als er op dit moment geen risico is voor de volksgezondheid, waarom mogen nertsenhouders dan niet door met hun bedrijf?

Op de langere termijn is er een risico dat het virus op de bedrijven blijft circuleren. Deze bedrijven kunnen daarmee een bron vormen voor nieuwe infecties van mens en dier. Bovendien neemt de

maatschappelijk onrust over de besmettingen op nertsbedrijven toe. Daarom heeft het kabinet besloten om de pelsdierhouderij vervroegd te beëindigen.

Maatregelen besmette bedrijven

Hoe wordt vastgesteld of de nerts besmet zijn?

Nertsenhouders moeten verplicht elke week kadavers insturen van natuurlijk gestorven nertsen. Deze kadavers worden onderzocht door de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD). Als de testresultaten positief zijn, neemt de NVWA nieuwe monsters op het bedrijf. Deze monsters worden onderzocht door het nationale referentielaboratorium Wageningen Bioveterinary Research (WBVR). Naast het insturen van kadavers, moeten nertsenhouders verschijnselen als ademhalingsproblemen en verhoogde sterfte melden bij de NVWA. Ook dan neemt de NVWA monsters op het bedrijf die rechtstreeks naar de WBVR gaan voor onderzoek.

Welke maatregelen neemt de overheid op de besmette bedrijven?

Uit onderzoek op de eerste vijf besmette bedrijven blijkt dat het virus langdurig op de bedrijven kan blijven circuleren. Vanuit het oogpunt van volksgezondheid is dat onwenselijk. Daarom worden alle besmette bedrijven geruimd. Ook worden medewerkers van besmette bedrijven geadviseerd zich op de 3de en de 10de dag na blootstelling te laten testen.

Hoeveel nertsenfokkerijen zijn geruimd?

Tot 31 augustus 2020 zijn 43 nertsenfokkerijen geruimd.

Waarom wordt er geruimd? Kunnen we niet wachten tot het virus op de bedrijven uitdooft?

Het is onwenselijk dat het virus langdurig circuleert op een bedrijf. Personen die op de besmette bedrijven werken lopen risico om via de nertsen besmet te raken. Zij kunnen op hun beurt weer andere mensen besmetten. Besmette bedrijven worden daarom zo snel mogelijk geruimd.

Gaat de overheid alle nertsbedrijven ruimen?

Alle nertsbedrijven in Nederland worden nauwkeurig in de gaten gehouden. Alleen bedrijven waar besmettingen met SARS-CoV-2 worden gevonden, worden geruimd.

Waarom worden niet alle nertsbedrijven preventief geruimd?

Alle nertsbedrijven in Nederland worden nauwkeurig in de gaten gehouden om nieuwe besmettingen snel op te sporen. Alle besmette bedrijven worden zo snel mogelijk geruimd. Deskundigen uit het OMT-Z beoordelen dat er buiten de besmette bedrijven geen verhoogd risico is voor de volksgezondheid. Wel lopen medewerkers van de bedrijven het risico om besmet te worden. Om te voorkomen dat nertsbedrijven op lange termijn een besmettingsbron vormen voor mensen, adviseerde het OMT-Z op 24 augustus om de nertsenhouders na dit productiesizoen te stoppen. Het kabinet volgt dit advies op.

Hoe worden de dieren gedood als ze worden geruimd?

De nertsen worden gedood met apparatuur die al in de stallen aanwezig is. Er wordt gebruik gemaakt van vergassing. De NVWA ziet erop toe dat de dieren op een verantwoorde wijze worden behandeld en gedood. Ook de onafhankelijke Welzijnscommissie dierziekten ziet toe op het correct behandelen van de nertsen.

Wat gebeurt er met de dieren als ze dood zijn?

Nadat de dieren zijn gedood, worden de kadavers afgevoerd en vernietigd.

Worden de nertsenhouders vergoed?

Als de overheid besluit tot ruiming, moet de overheid de geruimde dieren vergoeden. Deze vergoeding is bij verdachte dieren de waarde in gezonde toestand en bij zieke dieren een deel van die waarde. De marktwaarde wordt bepaald op basis van de waardetabel opgesteld door de WUR. De vergoeding wordt gefinancierd vanuit het Diergezondheidsfonds.

Hoeveel vergoeding hebben de nertsenhouders voor de ruiming ontvangen?

De vergoeding voor het ruimen van de eerste 42 bedrijven bedraagt in totaal ongeveer 38 miljoen euro.

Maatregelen niet-besmette bedrijven

Wat doet de overheid om nieuwe besmettingen op te sporen?

Alle nertsbedrijven in Nederland worden op 3 manieren in de gaten gehouden:

- Via een aangifteplicht: Nertsenhouders, onderzoeksinstituten en dierenartsen zijn verplicht om symptomen die kunnen wijzen op een SARS-CoV-2-besmetting bij nertsen, zoals ademhalingsproblemen en een verhoogde mortaliteit, te melden bij het landelijk meldpunt dierziekten (telefoonnummer 0455463188).
- Via een early warning: Alle nertsbedrijven moeten wekelijks verplicht alle kadavers inzenden van natuurlijk gestorven dieren. Hiermee kunnen nieuwe besmettingen snel worden ontdekt.
- Via een screening: Op alle nertsbedrijven zijn in mei bloedmonsters genomen die zijn getest op aanwezigheid van SARS-CoV-2.

Wat was de uitkomst van de screening?

De eerste screening van de nertsbedrijven is afgerond. Hiermee kon worden aangetoond of nertsen antistoffen tegen het virus hadden en dus mogelijk een infectie hadden doorgemaakt. Op alle nertsbedrijven in Nederland zijn monsters genomen. De uitslagen op de niet-besmette bedrijven zijn negatief. Dit betekent dat het virus niet op deze bedrijven heeft gecirculeerd.

Welke maatregelen neemt de overheid op niet-besmette nertsbedrijven?

Naast de aangifteplicht, early warning en screening, gelden voor alle nertsbedrijven enkele voorzorgsmaatregelen:

- een vervoersverbod voor nertsen en mest van nertsen;
- een (aangescherpt) hygiëneprotocol voor bezoekers en vervoersmiddelen;
- een bezoekersverbod voor de stal;
- een verplichting om te zorgen dat katten en honden het bedrijf niet kunnen verlaten of de verblijfsplaatsen kunnen binnengaan;
- een dringend advies dat medewerkers met klachten passend bij COVID-19 niet met de nertsen in aanraking komen, niet in de stal komen en zich laten testen;
- een koppeling van medewerkers aan vaste bedrijven;
- een registratie van persoonsgegevens van mensen die de stallen binnengaan.

Wie controleert of nertsbedrijven zich aan de maatregelen houden?

De NVWA houdt toezicht op de naleving van de maatregelen.

Worden er nog nertsen vervoerd, ondanks het vervoersverbod?

Op enkele niet-besmette bedrijven is geen huisvesting voor gespeende pups op de locatie waar de pups zijn geboren. Normaal gesproken worden deze pups verplaatst naar andere locaties, vaak van dezelfde eigenaar. Wanneer deze pups vanwege het vervoersverbod op deze bedrijven moeten blijven, ontstaat een groot dierenwelzijnsprobleem. Om dit probleem op te lossen, moeten de pups worden vervoerd naar een andere locatie. De NVWA kan een ontheffing verlenen aan bedrijven waar dit probleem speelt. Transport van de pups naar een andere locatie is dan toegestaan, mits er aanvullende maatregelen worden genomen.

Onder welke voorwaarden is transport van nertsen toegestaan?

Als bedrijven geen huisvesting hebben voor gespeende pups, is transport van pups naar een andere locatie toegestaan. Bedrijven kunnen hiervoor een ontheffing aanvragen bij de NVWA. Dan moeten wel de volgende maatregelen worden genomen:

- Op het bedrijf waar de pups geboren zijn wordt een steekproef genomen op de aanwezigheid van SARS-CoV-2;
- De pups gaan bij voorkeur naar een locatie waar geen dieren zitten. Dit mag niet een eerder geruimd, leegstaand bedrijf zijn;
- Als op de betreffende locatie wel dieren zitten, worden de aanwezige nertsen voor aankomst van de pups steekproefsgewijs onderzocht;
- De pups mogen niet vanuit het risicogebied (Noord-Brabant en Limburg) naar een locatie buiten het risicogebied worden vervoerd en vice versa;
- De pups worden in de week na aankomst nogmaals onderzocht;

- Transport kan alleen plaatsvinden met strikte hygiënemaatregelen en onder toezicht van een dierenarts.

Wordt er nog mest afgevoerd, ondanks het vervoersverbod?

Sinds 28 mei geldt voor alle nertsenbedrijven een verbod op het afvoeren van mest. Op sommige bedrijven dreigt hierdoor de mestput over te lopen. Op basis van de adviezen van deskundigen wordt het afvoeren van mest van niet-besmette bedrijven onder voorwaarden toegestaan. Deze voorwaarden zijn opgenomen in een wettelijke regeling.

Onder welke voorwaarden kan de mest van nertsen worden afgevoerd?

Het vervoer van nertsenmest wordt alleen toegestaan naar locaties waar de mest direct wordt geïnjecteerd op land, naar een opslag waar de mest tenminste drie weken blijft of naar een verwerkingsinstallatie waar de mest tenminste tot een temperatuur van 70°C wordt verhit. Ook geldt een bioveiligheidsprotocol voor de vervoermiddelen en de personen die met de mest werken.

Wat gebeurt er met de mest van besmette bedrijven?

Na de ruiming moet de mest ten minste drie weken op het bedrijf blijven. Daarna zijn houders verplicht de mest af te voeren naar een verwerkingsinstallatie waar de mest tot een temperatuur van 70°C wordt verhit.

Ik ben nertsenhouder/-verzorger en heb klachten passend bij COVID-19. Wat moet ik doen?

Nertsen zijn gevoelig voor besmetting met het coronavirus. Daarom adviseren we u contact op te nemen met de GGD om uzelf te laten testen. Ook als uw huisgenoot klachten heeft, moet deze persoon zich laten testen. U mag niet in de stal komen tot uit de test blijkt dat er geen sprake is van COVID-19.

Mocht uit de test blijken dat er wel sprake is van COVID-19 bij u of uw huisgenoot, dan adviseert de GGD u over maatregelen om verspreiding van de besmetting te voorkomen. Het is van belang dat u niet in contact komt met de nertsen. Het advies is om de nertsen in dat geval door andere medewerkers te laten verzorgen. Is het praktisch gezien echt niet haalbaar om de nertsen door anderen te laten verzorgen, dan is het advies een niet-zieke huisgenoot met persoonlijke beschermingsmiddelen de nertsen te laten verzorgen. De GGD en de NVWA kunnen adviseren over de te volgen werkwijze en de persoonlijke beschermingsmiddelen.

Omgeving en volksgezondheid

Zijn er risico's voor de volksgezondheid?

Personen die contact hebben met besmette nertsen lopen een groter risico om besmet te worden met SARS-CoV-2. Het OMT-Z constateert dat het risico voor omwonenden verwaarloosbaar is. In luchtmonsters die zijn genomen buiten de stallen is geen virus aangetroffen. Ook is er een vergelijking gemaakt met virusdeeltjes die zijn aangetroffen bij COVID-19-patiënten in de omgeving van de besmette nertsenbedrijven. Daaruit blijkt dat het virus dat is gevonden bij deze patiënten niet afkomstig is van de nertsenbedrijven.

Moeten omwonenden van de besmette nertsenbedrijven zich zorgen maken?

Het OMT-Z concludeert uit onderzoek dat de kans op infectie vanuit nertsen voor mensen woonachtig buiten de nertsenbedrijven momenteel verwaarloosbaar is ten opzichte van de kans op infectie van mens-op-mens in de bevolking.

Lopen medewerkers van nertsenbedrijven risico?

Personen die contact hebben met besmette nertsen op nertsenbedrijven lopen een groter risico om besmet te worden met SARS-CoV-2. Op twee bedrijven is het aannemelijk dat een medewerker is besmet door een nerts. De betreffende medewerkers hebben tussen de nertsen gewerkt in de periode dat nog niet bekend was dat de nertsen op de bedrijven besmet waren. Er gold toen nog geen advies voor persoonlijke beschermingsmiddelen. Alle nertsenbedrijven in Nederland worden inmiddels nauwkeurig in de gaten gehouden om nieuwe besmettingen snel op te sporen. Alle besmette bedrijven worden zo snel mogelijk geruimd.

Vormen medewerkers van nertsensbedrijven een risico voor hun omgeving?

Medewerkers met klachten passend bij COVID-19 moeten zich laten testen. Voor deze medewerkers gelden dezelfde voorzorgsmaatregelen als voor andere COVID-19 patiënten.

Kunnen nertsens ontsnappen en het virus overdragen op andere dieren?

Nertsens kunnen het virus aan elkaar kunnen overdragen en vermoedelijk ook op andere dieren als die in direct contact komen met nertsens of in de stal. Het komt af en toe voor dat een nerts ontsnapt. Nertsensbedrijven nemen maatregelen om dit zoveel mogelijk te voorkomen. Alle nertsensbedrijven in Nederland worden gescreend. Bedrijven waar besmettingen worden gevonden, worden geruimd.

Kunnen de boerderijkatten het virus overdragen naar andere katten of andere dieren?

Er wordt onderzocht of de boerderijkatten een rol hebben gespeeld in de verspreiding van het virus. Uit experimenteel onderzoek is gebleken dat katten het virus over korte afstand aan elkaar kunnen overbrengen. Het is niet bekend of dat ook in de praktijk is gebeurd. Uit voorzorg worden alle nertsenshouders verplicht om ervoor te zorgen dat katten, honden en fretten het bedrijf niet verlaten en de verblijfplaatsen niet kunnen binnenkomen.

Er wordt uitgebreid onderzoek gedaan naar besmettingen bij honden en katten. Dit onderzoek wordt onder andere gedaan door de Faculteit Diergeneeskunde in samenwerking met andere instituten. De resultaten daarvan zijn niet op korte termijn te verwachten.

Kunnen (wilde) muizen of ratten op de boerderij besmet worden en het virus verspreiden?

Uit onderzoek blijkt dat muizen en ratten niet besmet konden worden met het coronavirus. Het risico voor mensen op blootstelling via ratten en muizen wordt met de huidige kennis als zeer klein ingeschat.

Vormen de besmette bedrijven na de ruiming nog steeds een gevaar voor de volksgezondheid?

Na de ruiming moeten de stallen een periode leeg blijven totdat het risico is geweken dat nog levend virus in de stallen aanwezig is. Daarna worden de stallen schoongemaakt en ontsmet.

Moeten mensen uit de omgeving van de besmette bedrijven hun huisdieren binnenhouden?

Sinds 25 mei geldt de verplichting dat nertsenshouders er zoveel mogelijk voor moeten zorgen dat andere dieren (honden, katten en fretten) het bedrijf niet verlaten en niet kunnen binnenkomen. Voor alle huisdiereigenaren zijn adviezen opgesteld door het RIVM. Kijk op <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/huisdieren> voor de meest actuele adviezen.

De bedrijven liggen in een gebied waar ook uitbraken van Q-koorts en varkenspest zijn geweest. Is dat toeval?

De bedrijven liggen in een gebied waar veel vee wordt gehouden, met name pluimvee, varkens en nertsens. Er worden veel dieren worden gehouden en daarmee wordt de kans dat er dierziekten optreden ook groter. Varkenspest, Q-koorts en COVID-19 zijn verschillende ziekten, die worden veroorzaakt door verschillende ziektekiemen. Een vergelijking kan daarom niet worden gemaakt.

In Noord-Brabant zijn relatief veel mensen besmet met het coronavirus. In deze provincie wordt ook veel vee gehouden. Is er een relatie tussen het aantal coronabesmettingen en de veehouderij in dit gebied?

Er zijn geen aanwijzingen dat vee, zoals varkens en kippen, geïnfecteerd kan raken met het nieuwe coronavirus. Wel zijn nertsens bij meerdere nertsensbedrijven besmet geraakt. Hierbij hebben mensen waarschijnlijk in eerste instantie het virus overgedragen op de nertsens, die wel geïnfecteerd kunnen worden met SARS-CoV-2. Of er andere factoren, zoals de luchtkwaliteit waar de veehouderij invloed op heeft, een rol spelen is op basis van beschikbaar onderzoek nog onbekend. Het RIVM is gevraagd een verkenning uit te voeren naar onderzoeksmogelijkheden aangaande de relatie luchtkwaliteit, veehouderij en COVID-19. Daarna zal worden besloten of en zo ja, welke onderzoek wordt uitgezet.

Houdt de overheid rekening met lessen die zijn geleerd van Q-koorts en MKZ?

Naar aanleiding van de uitbraken van Q-koorts en MKZ zijn evaluatierapporten opgesteld. De overheid volgt de aanbevelingen uit deze rapporten op. Sinds MKZ en Q-koorts zijn er veel zaken

veranderd in de aanpak en in de overlegstructuren van de overheid. De overheid leert continu en neemt aanbevelingen en adviezen over.

Onderzoek naar nertsen en konijnen

Op hoeveel nertsenbedrijven is onderzoek gedaan?

Op de eerste vijf besmette bedrijven is voor langere tijd onderzoek gedaan naar hoe het virus zich op de bedrijven gedraagt. Daarnaast is op alle nertsenbedrijven in Nederland bloedonderzoek gedaan. Met dit onderzoek kon worden aangetoond of nertsen antistoffen tegen het virus hadden en dus mogelijk een infectie hadden doorgemaakt. De nertsen op alle niet-besmette bedrijven hadden geen antistoffen. Het virus heeft dus in die periode niet op deze bedrijven gecirculeerd.

Wat was het doel van het onderzoek op de eerste vijf besmette nertsenbedrijven?

Het doel van het onderzoek op de eerste vijf besmette bedrijven was om meer inzicht te krijgen in het virus, de verspreiding van het virus van mens op dier, tussen dieren, van dier op mens, de pathologie en de verspreiding in het milieu. Met dit onderzoek is informatie verzameld over hoe het virus zich bij dieren gedraagt. Op basis van dit onderzoek is ook beoordeeld of er risico's zijn voor de volksgezondheid.

Wat is er precies onderzocht?

Op de bedrijven zijn monsters verzameld van zieke dieren voor virusonderzoek. Ook zijn monsters van gezonde dieren verzameld voor antistoffen zodat duidelijk wordt of dieren zonder verschijnselen ook geïnfecteerd kunnen zijn. Ondanks dat niet wordt verwacht dat het virus zich over grotere afstanden zal verspreiden, zijn uit voorzorg ook lucht- en stofmonsters genomen in de omgeving van het bedrijf. Dit om na te gaan of hier virus in aangetoond kan worden. Daarnaast is er onderzoek op mest gedaan. Ook zijn eventuele katten op het bedrijf in het onderzoek meegenomen, aangezien katten ook gevoelig zijn voor SARS-CoV-2.

Wat zijn de uitkomsten van het onderzoek?

De bevindingen van het onderzoek op de eerste vijf besmette nertsenbedrijven zijn inmiddels bekend. Deze zijn terug te vinden in [dit rapport](#). De belangrijkste bevindingen zijn:

- SARS-CoV-2 infectie bij nertsen kan leiden tot longontsteking en tot sterfte. Nertsen kunnen het virus ook bij zich dragen zonder dat ze verschijnselen vertonen.
- Op de besmette bedrijven lijkt het virus al meerdere weken aanwezig.
- Er is onderzoek gedaan naar de mogelijke besmettingsbronnen van de nertsen. Daarvoor wordt traceringsonderzoek van de NVWA uitgevoerd. Mogelijk hebben twee bedrijven dezelfde besmettingsbron gehad of elkaar onderling besmet.
- Er is onderzoek gedaan naar de eigenschappen van het virus dat is aangetroffen op de nertsenbedrijven. Daaruit blijkt dat nertsen het virus waarschijnlijk ook op elkaar hebben overgedragen. Daarnaast is het aannemelijk dat twee medewerkers van de besmette bedrijven het virus hebben gekregen van een nerts. Er hebben dus waarschijnlijk besmettingen plaatsgevonden van dier op mens.
- Op de eerste twee bedrijven is virus aangetoond in stofdeeltjes in de stal. Het is dus belangrijk dat personen in de stal voorzorgsmaatregelen nemen en het advies van de GGD opvolgen.
- In de series luchtmonsters op de eerste drie bedrijven werd geen virus aangetoond in luchtmonster die zijn genomen buiten de stal. Bij metingen op bedrijf vijf werd virus-RNA buiten, maar dicht bij de stal op het erf, aangetroffen. Er werd geen levend virus aangetoond.
- Er is een vergelijking gemaakt met virusdeeltjes die zijn aangetroffen bij COVID-19-patiënten in de omgeving van de besmette nertsenbedrijven. Daaruit blijkt dat het virus dat is gevonden bij deze patiënten niet afkomstig kan zijn van de nertsenbedrijven.
- Bij 10 boerderijkatten op twee bedrijven zijn antistoffen aangetoond tegen SARS-CoV-2. Het virus zelf is niet aangetoond. Dit betekent dat de katten besmet zijn geweest met het virus. Het is niet vast te stellen hoe de katten de infectie hebben opgelopen.
- De pups die inmiddels zijn geboren kunnen antistoffen krijgen van hun moeder. Deze antistoffen zullen in de loop van de tijd afnemen. Daarom zouden de pups in een later stadium wel weer vatbaar kunnen zijn voor het virus.

Hoe is de besmetting van nerts op mens vastgesteld?

Onderzoekers hebben de genetische code van de virussen die zijn aangetroffen bij nertsen vergeleken met de genetische code van de virussen die zijn aangetroffen bij de medewerkers van het besmette nertsbedrijf. Op basis daarvan is een stamboom gemaakt. Daaruit kan een beeld worden gekregen van de manier waarop mensen en dieren in tijd en plaats zijn besmet. Op grond daarvan is geconcludeerd dat ten minste twee medewerkers van de besmette nertsbedrijven het virus waarschijnlijk van nertsen hebben opgelopen.

Welke rol speelden de boerderijkatten bij de verspreiding van het virus?

Dat is nu niet bekend. Er wordt onderzocht of zij een rol hebben gehad in de besmetting tussen nertsbedrijven. Uit voorzorg worden alle nertsenhouders verplicht om ervoor te zorgen dat katten, honden en fretten het bedrijf niet verlaten en de verblijfsplaatsen niet kunnen binnenkomen.

Worden naast deze besmette bedrijven ook andere bedrijven onderzocht?

Omdat het virus op nertsbedrijven aanwezig kan zijn zonder dat de dieren verschijnselen hebben, worden alle nertsbedrijven in Nederland gemonitord. Daarnaast zijn alle bedrijfsmatig gehouden konijnen op alle konijnenbedrijven in Nederland op dezelfde manier onderzocht en negatief getest.

Waarom worden er ook konijnenbedrijven onderzocht?

Uit onderzoek blijkt dat konijnen vatbaar zijn voor SARS-CoV-2. In Nederland zijn enkele tientallen commerciële konijnenbedrijven, waar konijnen in grote aantallen gehouden worden. Daarom zijn uit voorzorg alle konijnenbedrijven in Nederland gescreend. Uit deze screening blijkt dat alle bloedmonsters negatief zijn getest. Dat betekent dat op geen van de konijnenbedrijven in Nederland SARS-CoV-2 heeft gecirculeerd. Internationaal zijn er ook geen aanwijzingen die duiden op mogelijke besmettingen met SARS-CoV-2 bij konijnen.

Zijn er besmettingen gevonden op konijnenbedrijven?

Op geen van de konijnenbedrijven in Nederland heeft SARS-CoV-2 gecirculeerd. Ook zijn er internationaal geen aanwijzingen dat konijnen besmet zijn met SARS-CoV-2.

Wat gebeurt er als er besmettingen worden gevonden op een konijnenbedrijf?

Als er een besmetting wordt vastgesteld zal mede op basis van het advies van deskundigen de aanpak worden bepaald.

Gevolgen veehouderij

Hoe groot is de nertsenhoudery in Nederland? Wat is de toegevoegde waarde van deze sector?

In Nederland zijn ongeveer 140 pelsdierbedrijven, waarin 1600 werknemers actief zijn. Samen houden zij ruim 800.000 nertsen (moederdieren). De pelzen worden voor het grootste deel geëxporteerd, met een totale omzet van circa €90 miljoen per jaar. In 2013 is er in Nederland een verbod op de pelsdierhouderij gekomen. Dit betekent dat er geen nieuwe pelsdierhouderijen mogen bijkomen. Bestaande nertsenhouderyen mogen onder voorwaarden tot 1 januari 2024 blijven bestaan. Maar ze mogen niet meer uitbreiden.

Zijn er in Nederland of het buitenland gevallen bekend van landbouwdieren met het coronavirus?

Nee, naast de gevonden besmetting bij nertsen zijn er op dit moment nog geen gevallen bekend waarbij het coronavirus is geconstateerd bij landbouwhuisdieren. Uit onderzoeken in China en Duitsland blijkt dat varkens en kippen niet besmet konden worden met het coronavirus.

Wat zijn de gevolgen van deze besmetting voor andere veehouders? (varkens, koeien, kippen etc.)

Er zijn geen aanwijzingen dat landbouwhuisdieren, zoals koeien, varkens, kippen, schapen en geiten, geïnfecteerd kunnen raken met het coronavirus. Fretten zijn nauw verwant aan nertsen, en fretten zijn vatbaar voor het virus. Ook konijnen zijn gevoelig voor het virus. In verschillende onderzoeken konden varkens, kippen en eenden niet worden besmet.

Gaan er nu meer (landbouw)dieren getest worden?

Het ministerie laat onderzoeken in hoeverre het coronavirus voorkomt bij varkens, katten, honden, nertsen en konijnen. In het kader van dat onderzoek zullen dieren worden getest.

Wat zijn de gevolgen wanneer er in Nederland een geval bekend wordt van corona bij een landbouwhuisdier?

In het geval dat er een landbouwdier met COVID-19 besmet raakt, zullen LNV en VWS gezamenlijk besluiten over de te nemen maatregelen. De samenwerking tussen LNV en VWS verloopt volgens het 'beleidshandboek crisisbesluitvorming zoönose'.

Kunnen koeien en andere dieren nog gewoon in de wei staan?

Er is op dit moment geen enkele aanleiding om dieren binnen te houden. Koeien en andere landbouwhuisdieren kunnen dus gewoon, als dat past binnen de normale bedrijfsvoering, naar buiten.

Waarom is COVID-19 niet aangifteplichtig voor alle veehouders?

Naar aanleiding van de besmettingen op nertsenbedrijven hebben ministers De Jonge en minister Schouten aangekondigd dat nertsenhouders, dierenartsen en onderzoeksinstituten vanaf 20 mei 2020 verplicht zijn om symptomen die kunnen wijzen op een Covid-19-besmetting bij nertsen, zoals ademhalingsproblemen en een verhoogde mortaliteit, te melden bij het landelijk meldpunt dierziekten (telefoonnummer 0455463188). Omdat andere dieren in de veehouderij niet gevoelig lijken voor SARS-CoV-2, wordt nu alleen voor nertsen een meldplicht ingesteld.

Wat moet ik als veehouder doen wanneer ik COVID-19 heb?

Hoewel er geen bewijs is dat landbouwhuisdieren zoals varkens, kippen en koeien geïnfecteerd kunnen worden, geldt voor voedselproducerende dieren het voorzorgsprincipe totdat meer bekend is over de risico's. Voor veehouders met COVID-19 is het advies om contact met hun dieren te vermijden, niet in de stal te komen en anderen voor de dieren te laten zorgen.

Wat moet ik als veehouder doen wanneer ik één van mijn landbouwhuisdieren verdenk met het coronavirus besmet te zijn?

Neem telefonisch contact op met uw dierenarts.

Kan ik iets doen om besmetting en overdracht van het virus op mijn veehouderij te voorkomen?

Zorg voor het naleven van de algemene hygiëneregels, die ook van toepassing zijn voor het voorkomen van de introductie van dierziekten. Pas de hygiënemaatregelen toe bij het betreden van de diervverblijven, laat geen onnodig bezoek toe op het bedrijf, en vraag iemand anders de dieren te verzorgen als u COVID-19 patiënt bent. Voor alle nertsenbedrijven zijn extra preventiemaatregelen opgesteld.

Gevolgen huisdieren

Moeten mensen met huisdieren zich nu zorgen maken?

Hoewel er twee incidentele besmettingen van een nerts op de mens zijn geweest, is het advies voor de omgang met huisdieren niet veranderd. De kans dat dieren in huishoudens besmet raken met het virus en een rol spelen in de verspreiding van het virus wordt zeer klein geacht. Patiënten met (klachten passend bij) COVID-19 vermijden uit voorzorg contact met hun dieren. Zieke dieren van patiënten met (klachten passend bij) COVID-19 blijven zo veel mogelijk binnen. Mensen die vermoeden dat hun dier COVID-19 heeft, adviseren we telefonisch contact op te nemen met hun dierenarts. De NVWA besluit samen met de dierenarts of aanvullend onderzoek nodig is.

Kunnen huisdieren besmet raken met het nieuwe coronavirus?

Er zijn wereldwijd enkele gevallen van huisdieren die besmet zijn met het nieuwe coronavirus, waaronder een hond en enkele boerderijkatten in Nederland. Meestal waren de eigenaren van het dier ook ziek en positief getest op het nieuwe coronavirus. De kans dat een huisdier besmet raakt en vervolgens een ander dier of mens besmet is zeer klein in vergelijking met besmetting van mens op mens.

Welke huisdieren zijn gevoelig voor het virus?

Er zijn enkele gevallen bekend van katten en honden die besmet zijn geraakt met het nieuwe coronavirus. Ook van hamsters en fretten weten we dat zij besmet kunnen raken en ziek kunnen worden van het nieuwe coronavirus. Uit experimenteel onderzoek is gebleken dat ook konijnen gevoelig zijn.

Ik houd konijnen of katten. Loop ik extra risico?

De kans dat konijnen of katten in huishoudens besmet raken met het virus en een rol spelen in de verspreiding van het virus wordt zeer klein geacht. Voor houders van konijnen of katten gelden dezelfde adviezen als voor andere huisdierbezitters. Deze kun je vinden op <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/huisdieren>.

Kunnen mensen besmet worden door hun huisdier?

De kans dat (huis)dieren besmet raken met het virus en een rol spelen in de verspreiding van het virus wordt zeer klein geacht. Het grootste risico zit in de overdracht door contact tussen mensen onderling. De adviezen van het RIVM voor de omgang met huisdieren blijven ongewijzigd.

Kunnen huisdieren elkaar besmetten?

Uit experimenteel onderzoek is gebleken dat katten het virus over korte afstand aan elkaar kunnen overbrengen. Van andere huisdieren, zoals honden of konijnen, is niet bekend of ze het virus aan elkaar kunnen overdragen. Van de nertsen is het wel bekend dat zij het virus op andere nertsen kunnen overdragen.

Moet een huisdier met het coronavirus euthanasie krijgen?

Nee, euthanasie vanwege besmettingsgevaar hoeft niet. Heb je klachten die passen bij het coronavirus en is je huisdier ook ziek? Vermijd zoveel mogelijk het contact met je zieke huisdier en laat het huisdier buiten niet los rondlopen. Neem zo nodig telefonisch contact op met de dierenarts.

Is er een meldplicht voor huisdieren die besmet zijn met het coronavirus?

Om een goed beeld te krijgen van verdenkingen van COVID-19 bij dieren en testuitslagen bij dieren worden dierenartsen en laboratoria gevraagd om verdenkingen en positieve testuitslagen bij de NVWA te melden.

Ik heb een huisdier en ik maak me zorgen. Wat moet ik doen?

De kans is klein dat huisdieren besmet raken met het nieuwe coronavirus of dat huisdieren jou kunnen besmetten. Uit voorzorg zijn voor eigenaren van huisdieren adviezen opgesteld. Kijk op <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/huisdieren> voor de meest actuele adviezen.